

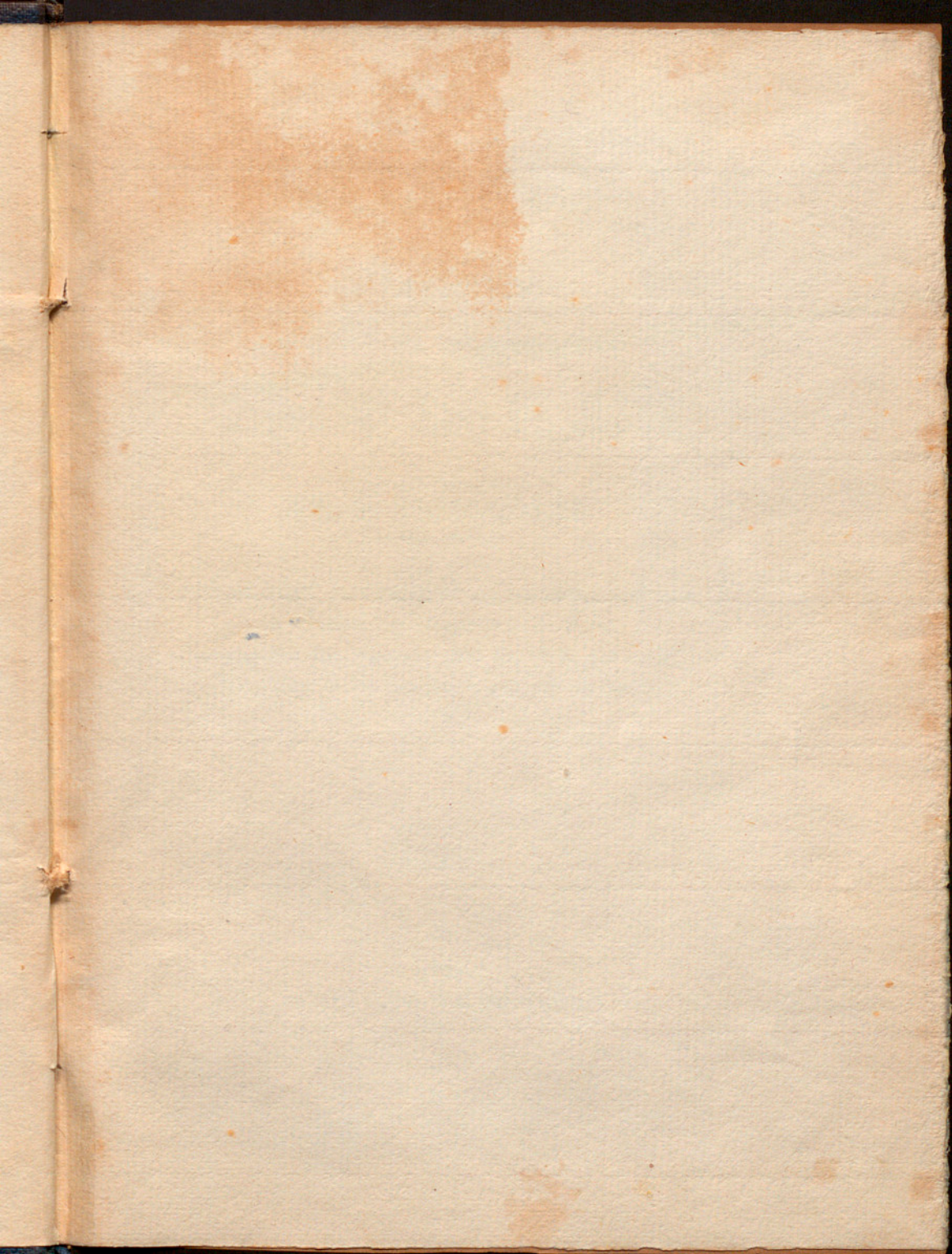
J. Gudiol Pbre.

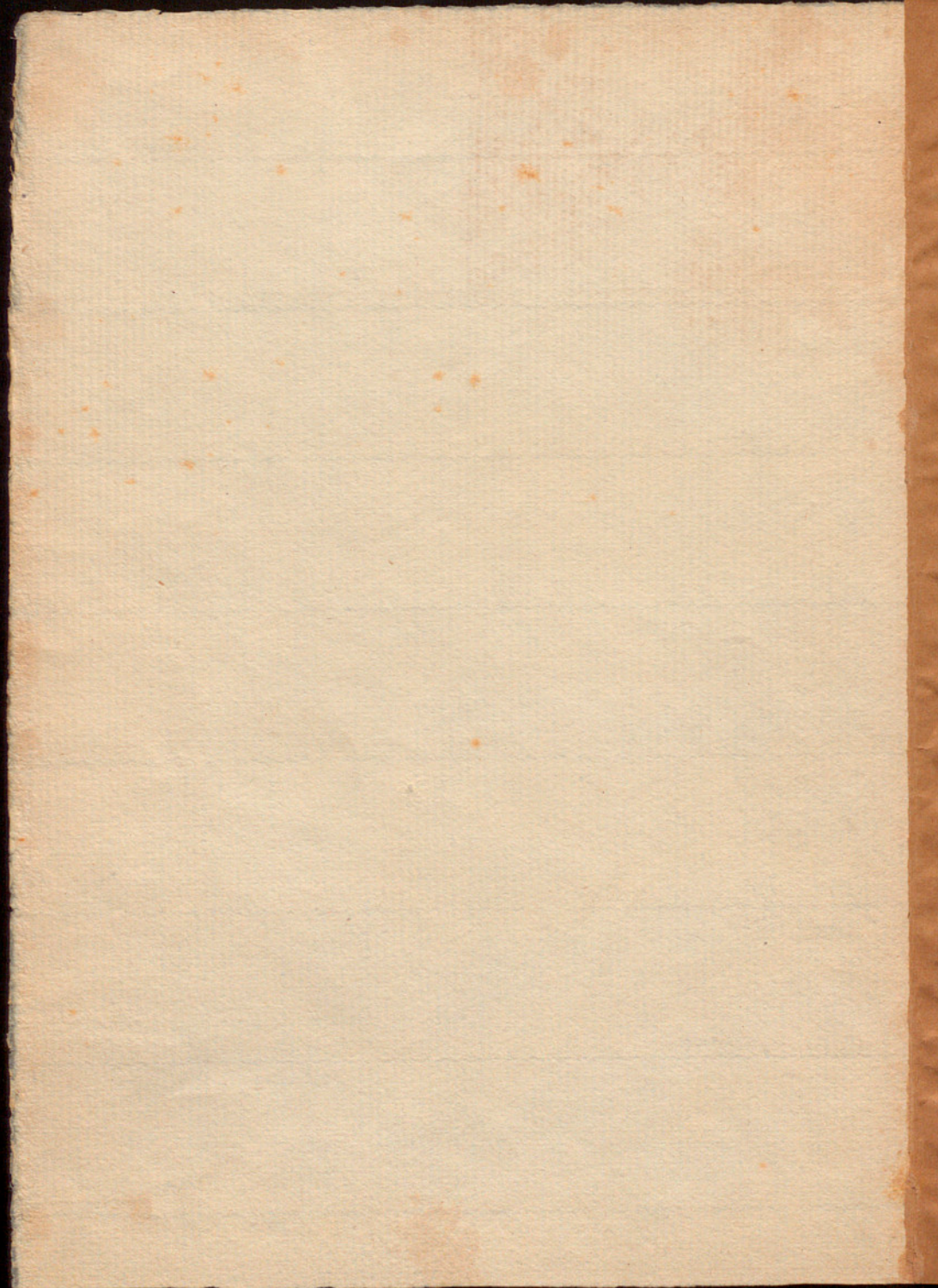
SIMBOLS DEL S. C. DE JESÚS

Agnes Libre et me

Agnes Libe er n
LIBRIS
Ex

Ex Libris
J. Ford

JOSEPH GUDIOL Y CUNILL

SÍMBOLS

AB QUE S'HA REPRESENTAT

LO SAGRAT COR DE JESÚS

ESTUDI ARQUEOLÒGIC

Treball llegit en l'Academia literari-musical que,
en obsequi del Sagrat Cor de Jesús,
celebráren los Seminaristas de Vich, socis del
Apostolat de la Oració, lo día 10 de Juny
de 1895

VICH

Imprempta y llibreria de Ramon Anglada
1895

THE GREAT GATSBY

BY F. SCOTT FITZGERALD

WITH AN AFTERWORD BY THE AUTHOR

THE GREAT GATSBY

THE GREAT GATSBY

THE GREAT GATSBY

THE GREAT GATSBY

SÍMBOLS

ab que s'ha representat lo Sagrat Cor de Jesús.

EXCM. È IL-LM. SR.:

SENYORS:

EN aquesta festa ab que la música y las bellas lletres donan homenatge al Sagrat Cor de Jesús, just es que las arts gráficas vingan á postrarse y á presentar lo tribut que deuen á son Creador. L'escultura y la pintura han de mostrar lo que han fet durant dinou segles per reverenciar al Cor d'Aquell que, sent lo més hermós dels fills dels hòmens, tantas voltas ha donat llum è inspiració als artistes.

Cap modo per senyalar aquest tribut com donar una curta noticia dels símbols ab que la pintura y l'escultura cristianes han representat més ò menys veladament lo Cor de Jesús. Aquest será l'objecte del present estudi arqueològich que, per més que incumplert á la força per tractarse d'una materia que no ha estat may no sòls degudament copilada, mes ni tractada en especial que jo sápig, y per lo mancat de coneixements que'm trobo, m'atrevesch á oferir tal com sia á las plantas de Jesús.

No fou la B. Margarida Maria Alacoque la primera

que conegué y celebrá lo tesor del Cor de Jesús; avans qu'ella molts sants y personas devotas donavan cult particular ó privat al Cor que vessá tota sa sanch per tráurens de las urpas del dimoni. Aquesta veneració está clarament aludida en los escrits (1) y monuments desde'ls primers segles de nostra Era. Dels primers no soch jo qui ha de tractarne; en quant al segons es segur que ja en las Catacumbas s'hi veu simbolisat lo Cor de Jesús.

Los cristians dels primers segles, com que tenian aprop los exemples de son Diví Mestre y miravan ab horror l'idolatria, no era mólt gran lo cuydado que posavan en la forma material de sas representacions iconográficas. Lo fons ó l'esperit que'ls animava al traçar aquellas figuras que avuy contemplam en sos monuments está retratat en las que encara quedan, plenas d'incorrecció sí, però que parlan tant al esperit. Aquellas pinturas y esgrafiats que deixá una má piadosa diuhen més que'ls llibres que'ns poguessen haver quedat; nos mostran que l'Iglesia Catòlica es la mateixa que fa divuyt sigles; nos apoyan los sacraments, lo cult dels sants y de la Verge, la tradició: l'arqueologia ha mostrat la falsetat dels arguments del protestantisme ab lo document incontrovertible davant del cual muda ha quedat l'herelgia. ¡Hermosa mostra de la providencia de Déu! Als sofismes y persecucions hi oposá las apolo- logias; als errors, la teologia; al materialisme que no creu més que lo visible, hi oposá l'argument que's pal- pa: á Neró y Diocleciá, Déu va oposarhi sant Justí; als heretges de l'edat Mitja, Sant Tomás; á Renan, Rossi.

(1) Veg. *Theses de cultu Cordis Jesu à PP. Antrea Martorell et Josepho Castellá S. J. P. I. Thes. I. pág. 19 á 28.*—P. Jose Eugenio de Uriarte S. J. en sa obra *Principios del reinado del Corazón de Jesús en España*, citant al Ilm. Languet pág. XI, nota.

¡Admirable cuydado de Déu que tot ho disposa ab paternal sollicitut! ¡Attingit á fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter!... (1).

En los freschs de las Catacumbas, en los sarcófachs y en los fons de copa dels primers segles (2) hi están representats, móltas vegadas, uns rius que, sortint dels peus de Jesús, poden simbolisar la sanch que sortí del Cor Adorable per rentar al home de las tacas del pecat. Aixís, encara que mólt veladas, aquestas representacions podrían simbolisar al Cor de Jesús.

Com en aquestas també podria estar contingut baix la semblança d'un ou obert lo Cor que tant amá als hòmens, que doná tot lo que contenia, es dir, tota la sanch per alimentar als mortals com l'ou que, oberta sa closca, deixa xuclar sa substancia per refrigeri dels hòmens. Aixís, mólt amagadament per cert, al trobársel en alguns sepulcres cristians dels primers segles (3), podrían donar un nou símbol per afegir al anterior.

Més clarament que aquestas, podria representar lo Cor de Jesús lo peix que tantas voltas se troba repetit en l'art dels primers segles, ja sol, ja associat á l'àncora que simbolisa sempre la creu. Com que las lletres que formen la paraula grega *icxvs* (peix) per los cristians eran las inicials d'una llegenda que volia dir *Jesús Christ Fill de Déu Salvador*, al representar lo peix volia significarse á son Divi Mestre, qual cor, com lo del peix de Tobías, posat sobre'l foch de sa passió,

(1) Sap. viii, 1.

(2) G. J. de Guillen García en l'article: *Ligeros apuntes sobre las Imágenes del Sagrado Corazón de Jesús*, citant al Dr. Jaume Llovet en l'obra *Nacional Homenaje de las ciencias, letras y artes españolas al Sagrado Corazón de Jesús*, página 282.

(3) Boldetti. *Osservazioni sopra i cimiteri de santi martiri ed antichi Christiani di Roma*. Pág. 519.

allunyava tota mena de pecats, *cordis ejus particulam si super carbones ponas fumus ejus extricat omne genus daemonorum* (1). Al Cor del Peix acudien aquells forts paladins del cristianisme, y ho diu una lápida ab inscripció grega que, traduhida al llatí pel P. Fita, diu: *¡Divinum genus! Utere augusto Corde Piscis caelestis suscipiens vitam immortalem in mortabilibus* (2) «¡Divina nissaga! Usa ó pren lo Sant Cor del Peix Celestial rebent una vida immortal en ton cos mortal». ¿No's veu en eixas paraulas una claríssima alusió al Cor de Jesús? X

Sent com es lo carácter essencial del Salvador lo de Victima d'amor, no es d'admirar que'l representés l'anyell vessant sa sanch pacientment per aliment dels hòmens. Un anyell portant á sobre una *muletra*, ó vas per posarhi la llet, y tenint, alguna volta, una palma al costat (3) figura Jesús, anyell que's deixa traure la sanch de son Cor per redimirnos ó ab sa exemplar paciència dona tota sa llet per alimentarnos, es dir: doná tot quant tingué per traurens de la debilitat y ensofiment del pecat.

Rossi, lo gran Colom de las Catacumbas, cita altre emblema del Cor de Jesús. En lo cementiri de Domitila de Roma descobrí una lápida ab un anyell, tirat á terra, sobre'l que pesa una creu y té entre'l cap y'l pit un colom ab un ram. Al veure aquesta alegoria'l patriarca de l'Arqueologia Cristiana exclama (4): *¡Heus-aquí l'emblema del Sagrat Cor y l'imatge més res-*

(1) Tob. vi, 8.

(2) And. Martorell et Jos. Castellá, op. cit. Thes. I. 14, pags. 28 y 29.

(3) Abbé Martigny, *Diccionario de Antigüedades cristianas*, págs. 223 y 521.

(4) G. J. de Guillen García, article citat, trayentlo de la *Revista de los Purísimos Corazones de Jesús y María*. Tom. iv, pág. 252 y 253.

X Per completar això veigiu Elements d'Archeologie
Chretienne de Horaci Marusch. Tome I capítol 52.
Pag 293-294

plandent del amor que uneix l'ànima ab lo Cor de Jesús!

Altra representació del Cor Diví pot citarse. Es una *lucerna* ò gresolet de terra cuyta en forma d'anyell, tenint sobre'l cap una creu surmontada per un aucell y de qual pit, sots altra creu, surt lo broch que dona llum (1). En aquest exemplar l'anyell simbolisa á Jesús, la creu de sobre'l cap sa passió, l'aucell es l'Esperit Sant confirmant sa divinitat ò l'ànima qu'en Ell busca refugi de las tempestats d'aquest mon com l'auella de Noè que, no sabent hónt pararse, torná al arca. *Quæ cum non invenisset ubi requiesceret per ejus, reversa est ad eum in arcam* (2). La creu que l'anyell porta al pit es representació viva de la llaga del pit de Jesús, que s'obrí per sa passió y aixugá tot son Cor vessant sa sanch, com lo broch de la llantia per iluminar aquesta vall de llágrimas, qu'era presa d'espessas tenebras. Es aqueix gresol representació del Verb que, com diu Sant Joan, *erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (3). Es figura també de l'anyell que ilumina la ciutat del Apocalipsi: *Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei illuminabit eam et lucerna est Agnus* (4). ¡Magnífica pintura del Cor amantíssim de Jesús!

Una de las maneras més usadas per simbolisar lo diví Occeá de bondat es la d'un anyell ab lo costat obert, de qual ferida surt un doll de sanch que, juntantse ab la que surt de sos peus, forma un gran riu. Aquesta manera de mostrar l'Amor Diví pertany al segle VI (5) y pot juntarse ab la d'alguns mosaychs d'igual época

(1) Martigny, ob. cit. pág. 224.

(2) Génes. viii, 9.

(3) Evang. Joan. i, 9.

(4) Apoc. xxi, 23.

(5) Martigny, ob. cit. pág. 225.

que'l mostran al peu de la creu en un trono, al anyell qual sanch al sortir de son llagat pit cau en cálzer, que al vessar forma un riu de sanch ab la que surt dels peus (1). Aixís mostrava'l Cor amant de Jesús un mosaych de l'antiga Basilica Vaticana. Aquestas maneres de fer intel·ligible'l Tresor Diví fóren mólt comunes en l'edat mitja, fins l'he vista en una moneda del segle xiv, de Urbá VI. (1378-1387) (2).

La llaga que Longinus obrí al costat de Jesús es una de las més claras representacions d'aquell Cor que fins l'última gota de sa sanch volgué vessar per amor al humá llinatge. Ab tot y ser tan antiga la representació del Crucificat, no coneix fins al segle XI cap Crucifix que tinga lo pit obert per la llançada. La més antiga imatge del Crucificat que's coneix es una burla del Mártir del Gòlgota. Es una caricatura esgrafiada per un pagá en una paret de la Casa dels Césars, al Palatí de Roma, que vaig tenir ocasió de copiar en lo Museu Kircheriá. Mostra á Jesús clavat en creu y, á lo que sembla, cubert son cos per la *interula* ò camisa romana (3) y tenint per cap lo d'un ase. L'autor, per burlarse del cristianisme ò per calumniar, dibuixá al costat la figura del d'un cristiá anomenat Alexamenos, posanthi sota la llegenda en lletres gregas: *Alexamenos adora al seu Déu*. Aquesta, per més que interessant, burda y satírica representació del Crucificat, pertany á principis del segle III. Anterior a aquesta imatge sòls hi há las figuras que mólt amagadament representen á Jesús, com l'àncora, l'aucell ab las alas extesas, lo delfi ab lo trident, l'orant ab las mans alçadas, una T, una

(1) J. Bossio. *De cruce triumphante et gloriosa*, pág. 615 y 616.

(2) X. Barbier de Montault, *Traité d'iconographie chrétienne*. lam. xxiv, pág. 22 del tom. II.

(3) Antony Rich, *Dictionnaire des antiquités romaines et grecques*, pág. 337 y 611.

X (1). Vinguda la pau constantiniana, comença a aparèixer la creu, quals primers exemplars se veuen en la cals fresca dels *loculi*, venint lo temps de Teodossi en que ja'ns lo mostren las monedas ab la llegenda «SALVS MVNDI». Mes aquestas representacions no son las de Jesús clavat en creu, qual primer exemplar no apareix fins á últims del segle VI. Es lo que's troba en lo còdex del Evangeli siriach, conservat en la Biblioteca Laurenziana de Florencia. Aquesta interessant mostra de Jesús Crucificat pertany al any 586, y vá vestit ab la *colobium* ò túnica sens mànegas. Lo motiu de diferenciarse tant del que hi há esculturat en una de las portas de l'iglesia romana de Santa Sabina, per anar aquest despullat y aquell vestit, fa creure que'ls crucifixs coberts per lo *colobium* serían vinguts d'Orient. Lo motiu d'anar cuberts los crucifixs fa que no's veja la llaga del costat; sòls un que hi há en una de las ampolletes de Monza deixa veure al costat de Jesús, que sempre en tots los vestits es viu, un soldat ab la llança alçada en actitud de volguer obrirli'l Cor (2).

Pochs son los crucifixs despullats y cuberts sòls ab *cinctum*, *semicinctum* ò *ventrale* provinents á lo que sembla d'Occident. Lo de Friuli en la Lombardia, del VIII (3); lo que vaig veure en lo Museu Vaticá, denominat de Rambona, del IX; lo de San Millán de la Cogolla, del X ò XI (4) y altres més posteriors están representats vius y no tenen llaga al costat. Dels que

(1) Victor Duruy, *Historia de los Romanos*, cap. cii.—Martigny, pág. 62.—Maruchi Orazio, *Il cimitero e la Basilica di San Valentino*, pág. 50 á 52.

(2) Martigny, pág. 233.

(3) M. I. S. Antonio Lopez Ferreiro, *Lecciones de Arqueología Sagrada*, pág. 167.

(4) Joaquim de Gispert y de Ferrater, en sa obra no publicada *Una nota Arqueología Cristiana*. (La indumentaria en los Crucifijos).

coneix, lo més antich que té'l pit obert se conserva en un còdex de començaments del segle XI, que guarda la Biblioteca Nacional de París, essent de notar que, com los anteriors, està representat viu y ab los ulls oberts, lo cap alt y de son costat surten dos rius de sanch (1). Nostre tant notable Museu Episcopal guarda altres dos Crucifixs que poden compararse ab lo parisiens. Abdós están policromats, en dos còdexs propietat del Capítol Catedral d'aquesta ciutat. Un d'ells pertany al segle XI, està representat viu y, com tots los que he vist, té la llaga á la dreta marcada per un sol punt d'escarlata. L'altre es del XII y la té indicada per una ralleta.

Desde'l segle XII en avant, com pot molt bé observar-se ab los nombrosos exemplars que guarda nostre Museu Episcopal, tots los Crucifixs, exceptuant los anomenats Magestats, tenen la llaga al costat. Y, com que segons la tradició constant y ls teòlechs (2), lo costat de que parla Sant Joan en son Evangeli quan diu *Unus militum lancea latus ejus aperuit* (3) vol dir lo cor, tenim que la llançada del pit es la més clara representació y simbol del Cor de Jesús; es la porta del sagrari per ahont sortí l'última sanch que quedá en lo Cor de Jesús y la font que rajá l'aygua que debía rentar al home del pecat.

L'últim y més patent simbol del Cor de Jesús es baix la semblança del pelicá. Aquest aucell està representat sempre en actitud d'obrirse'l pit per alimentar á sos fills que moririan de fam. En la dalmática de Lleó III, anomenada de Carlemany, que's conserva en lo tresor

(1) Paul Lacroix, *Les Arts au moyen-age et a l'époque de la Renaissance*, pág. 468.

(2) Jannuarius Bucceroni S. J., *Commentaria in cultum Cordis Jesu*. Com. III. Parag. I. pág. 61 á 65.

(3) Ev. Joan. XIX. 34.

(a) A Gerona tenen un exemplar de la llançada al costat de Jesús anterior á aquest. Se refereix a una lamina polvoronada que hi ha en lo tant important comentari de San Beato de Liébana sobre l'Apocalip. xi. En aquest exemplar s'hi veu l'escena del Calvari ab los tres creus y un soldat en l'acte d'atracar lo cor de Jesús. Note s'encarisse l'importancia y valor arqueològic d'aquesta representació, talment que fou acabat aquest còdex en l'era millenaria prima o sia l'any 964. (15 juliol 1895)

de la Basílica Vaticana y que segons apar pertany al segle XII y no á cap dels susdits, s'hi veu á Jesús tot voltat d'àngels y sants tenint sobre seu la creu ab una corona d'espinas al centre, que serveix de medalló á un pelicà obrintse 'l pit per sos fills (1). Aquesta es una bella figura del Cor de Jesús obert y vessant sa sanch per los hòmens, y ho confirman la creu, la corona d'espinas y la ferida del pelicà, que son los mateixos instruments de passió ab que's mostrá'l Cor de Jesús al aparèixers á la B. Alacoque l'any 1673. ¿No sembla que'l brodador de la dalmática tingué com un pressentiment de lo que cinch segles després revelá Jesús als hòmens? ¿Y, si móltas vegadas al cim de la creu en que está Jesús clavat, mort y dessangrat hi há la representació del pelicà obrintse'l pit, com pot veures en un retaule que guarda'l Museu del Louvre del segle XIV, en lo *paliotto* de Bonifaci VIII del XIII (2) y tantas altrás pinturas, entre ellas una del Museu Episcopal de principis del XV, no s'hi veu sempre clarament simbolisat lo Cor amantíssim de Jesús?

Al arribar lo segle XV ja's citan exemplars del Sagrat Cor. En Inglaterra desapareix primer qu'en lloch lo simbolisme per fer lloch á la realitat (3). Un dels exemplars que's citan es un segell real que té marcat lo Cor Diví ferit, entre las llagadas mans y peus de Jesús. Altre, lo Cor voltat d'espinas com en l'iglesia abacial de Whitby y en un sepulcre de Bristol. De totes maneres, segons lo P. Fita (4), en nostre mateix

(1) Paul Lacroix, *Vie Militaire et Religieuse au Moyen-âge et à l'époque de la Renaissance*, pág. 275

(2) Barbier de Montault, obra cit. Tomo II, lam. XXIV, pág. 99 y 154.

(3) And. Martorell et Jos. Castellá, op. cit. pág. 30.

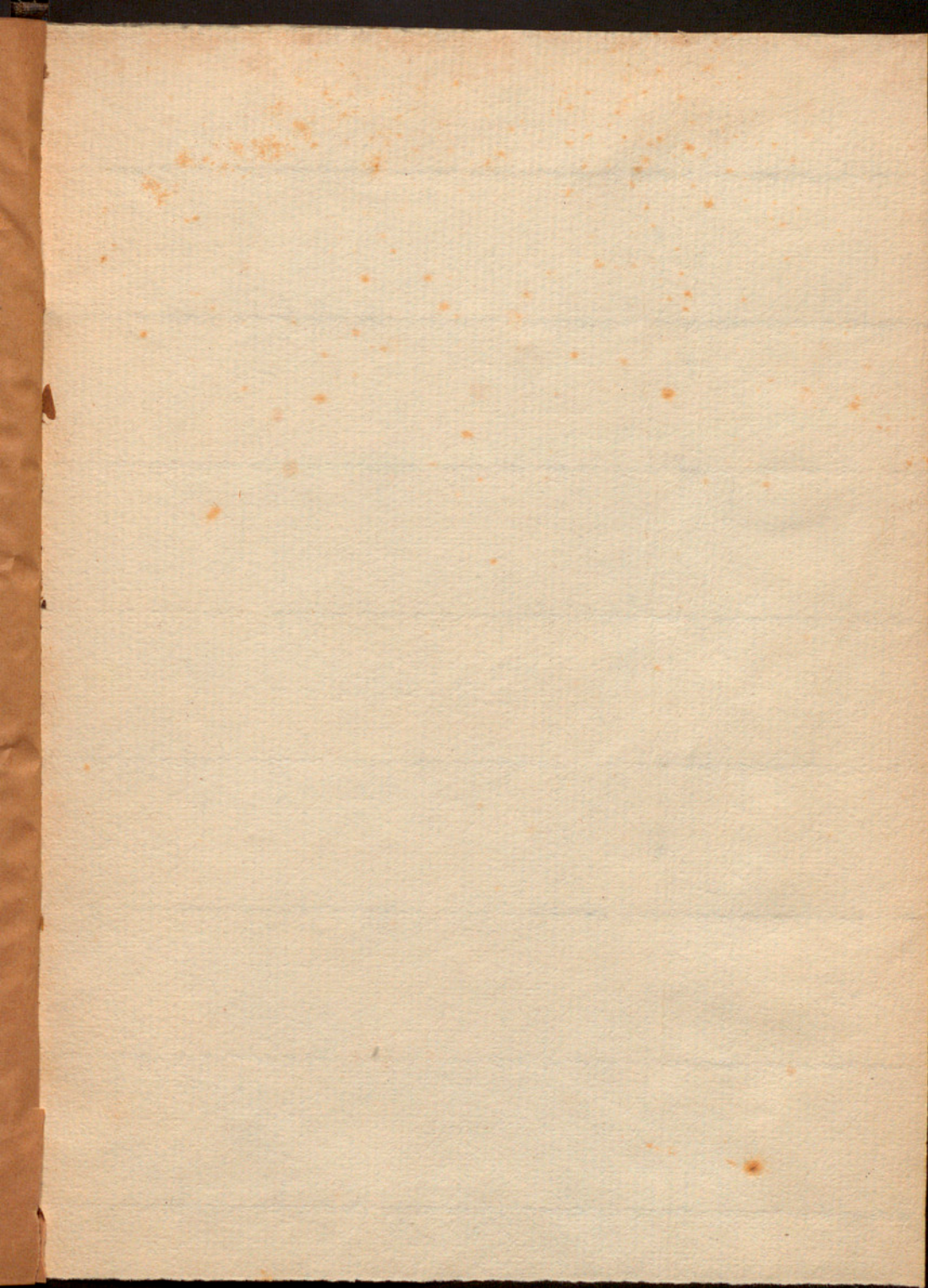
(4) *Apuntes para formar una biblioteca hispano-americana del Sagrado Corazón de Jesús*, citat per los PP. Martorell y Castellá en l'obra citada, pág. 29, y per lo P. Uriarte en sa obra, pág. XXI.

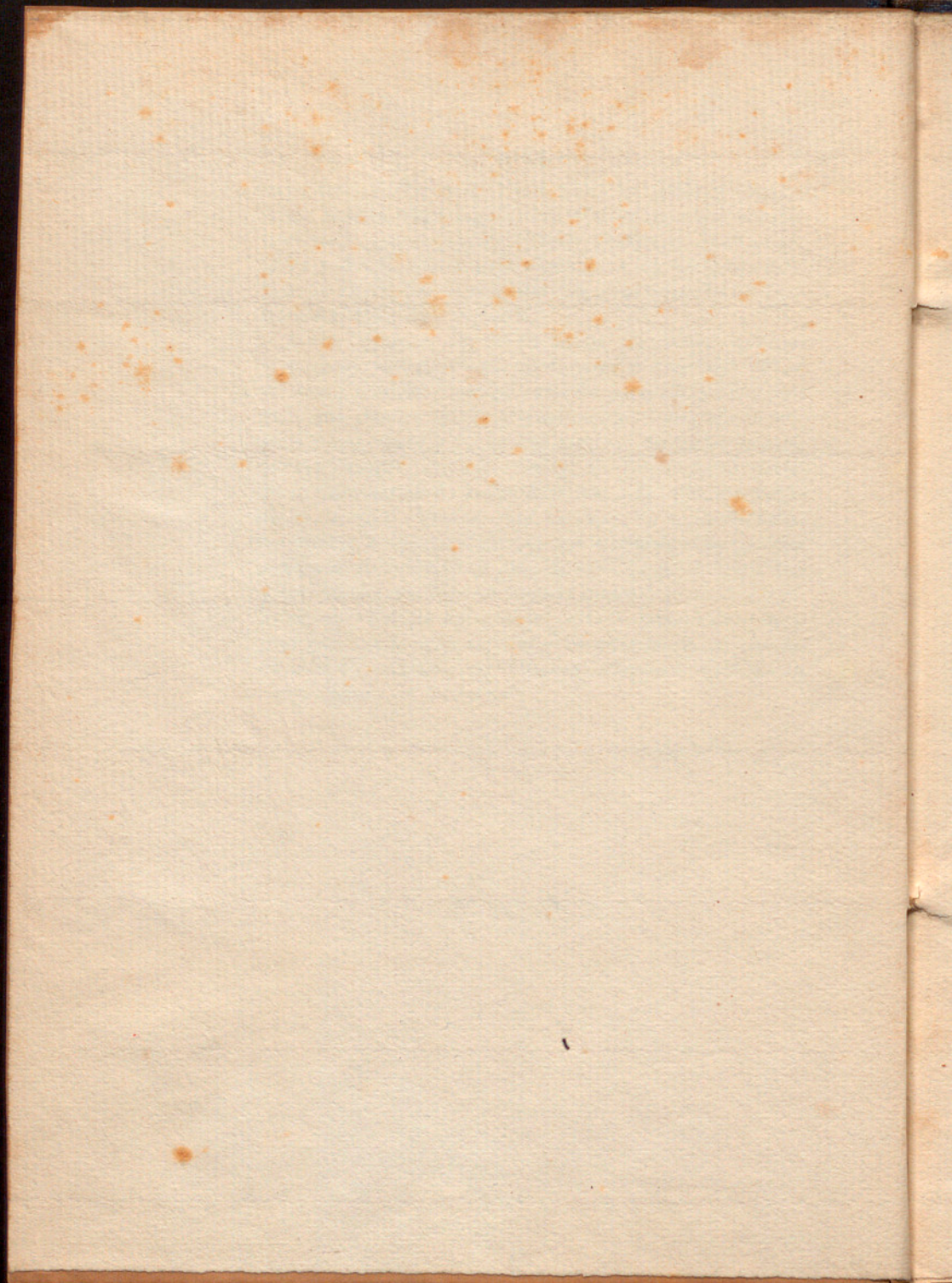
reyalme, en Valencia l'any 1456, lo prebere Mossen Lluís García compongué unas *Cobles en tahor del Sacratíssim Cor de nostre Senyor Jesucrist*. Dels segles XVI y XVII molts més exemplars se conservan del Cor de Jesús, mes com qu'en ells hi está exclòs lo simbolisme, haig de concloure.

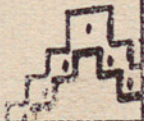
Aixís, donchs, per tot lo dit, ja pot veures quántas y quántas voltas, avans de donarse á conèixer lo Cor de Jesús á la B. Alacoque, estaria patent á la vista dels fiels una imatge que'ls simbolisaria lo que era ja objecte de creencia y veneració per part de tantas ánimas santas. Després que'l P. Bernat de Hoyos y los Pares de la Companyia de Jesús donáren á la pública veneració lo Divi Tresor, las imatges se multiplicáren, arribantse á representar-lo de las maneras més en consonancia ab l'esbojarrat barroquisme qu'en tot imperava y tot ho viciava. Mes en aquesta materia no dech entrar-hi ni es l'objecte del present estudi citar exemplars. ¡Per persona de més estudis y coneixements, ja que no de més entusiasme, sia l'alabar d'aquesta manera lo Sacratíssim Cor de Jesús!

HE DIT.

A. M. D. G.

INSTITUT AMATLLER D'ART HISPÀNIC	
ID. BIB: 18179	
NUM. REG: 549	

P

INSTITUTO AMATLLER DE ARTE HISPÁNICO	
N.º Registro:	549 ⁸²
Signatura:	Iconog.
	X
Sala	
Armario	
Estante	

